

Natuknice: 1) das Fürstentum Lichtenstein — konstitutionelle Monarchie; 2) Einwohnerzahl: 20.000; 3) Fläche: 160 qkm; 4) seit 1868 kein Militär mehr; 5) Hauptstadt: Vaduz; 700 Jahres altes Schloß.

Pošto smo prošli sve zemlje i uz svaki komentar ponovili sadržaj prema pripremljenim natuknicama, učenici su još jedanput ponovili sadržaj uz svaku pojedinu sliku. Ovaj put im više nisam morala pomagati pitanjima.

4. Kraj sata. Na kraju su učenici uz moju pomoć donijeli plan za domaću zadaću. Tema zadaće bila je *Die deutsche Sprache und ihre Verbreitung*, a plan je izgledao ovako: a) die deutsche Sprache — indogermanische Sprache, — germanische Sprachfamilie; b) die deutsche Sprache in Mitteleuropa; c) eines der deutschsprachigen Länder.

Učenici su dobili upute da se prilikom pisanja zadaće služe tekstovima: *Die deutsche Sprache* i *Die deutsche Sprache in Mitteleuropa*, kao i natuknicama sa sata.

5. Na sličan način obrađivala sam i ostale teme »dokumentarnog« dijela. Neke od tema bile su: *Deutsche Landschaften, Soziales Leben, Moderne Wohnsiedlungen, Baustile, Berufe* itd. Učenici su za vrijeme tih sati osobito pažljivi. To je djelomično uvjetovano činjenicom da pred sobom nemaju tekst i da se mogu osloniti jedino na ono što čuju i vide na slici. Dija-pozitivni igraju veliku ulogu u pobuđivanju pažnje učenika na početku sata. Tokom sata oni usmjeravaju učenikovu pažnju i na kraju mu služe kao podsjetnik pri rekapitulaciji teksta.

Na kraju bih htjela napomenuti da sam željela prikazati samo jednu od mogućnosti rada s *jednim* dijelom tečaja Deutsch als Fremdsprache II. Uz TV-serije Deutsch als Fremdsprache ono može unijeti veliko osvježenje u nastavu njemačkog jezika.

Kronika

Germaine Tommaseo

U svibnju ove godine napustila nas je zauvijek Germaine Tommaseo nakon više od četrdeset godina predanog rada u Francuskom institutu u Zagrebu.

Ostavivši svoju domovinu Francusku, vezala je svoj cijeli život uz našu zemlju, stvorivši svoj dom u Zagrebu, koji nije napustila do svoje smrti.

Germaine Tommaseo bila je više nego predani službenik Francuskog instituta u Zagrebu, više nego administrativna osoba, koja danima sjedi uz svoj stol obavljajući najrazličitije poslove.

Germaine je bila za mnoge generacije veza između nas i one Francuske koja je predstavljala zemlju naših dalekih snova, zemlju u kojoj smo tražili usavršavanje znanja i kulture.

Kad smo kao posve mladi studenti u Francuskom institutu, koji je još onda bio u skromnim počecima, provodili velik dio svoga slobodnog vremena, beskrajno diskutirajući o onome što smo pročitali, o onome što se zbiva u Francuskoj, Germaine je uvijek sa smiješkom na licu rado sudjelovala u našim razgovorima, pomažući nam također često i u našim raznim studentskim zadacima.

Tisuće puta je ispunjavala za beskrajni broj raznih studenata sve moguće formulare koje je trebalo pridonijeti kad bi se koji od sretnika uputio na studij u Francusku. I onda nas je otpremala na put s mnogo dobrih savjeta i s preporukom da svakako svratimo do njezine majke u Parizu, gdje ćemo i opet naći toplu riječ i pomoć u bilo kojoj neprilici.

Kad smo kasnije, kao mladi profesori, navraćali često u Francuski institut u raznim poslovima i dužnostima, uvijek nas je Germaine primala s onim istim smiješkom, uvijek spremna da nam po-

mogne. Koliko smo puta tražili da pregleđa naše prijevode, kojih smo se prihvaćali rado i nerado, često iz potrebe da na neki način poboljšamo svoje slabe profesorske prihode.

Germaine je postala naša prijateljica, ona bi postala i članom naših obitelji, pa bi rado sudjelovala u raznim obiteljskim svečanostima.

Direktori Instituta mijenjali su se, a Germaine je ostajala da bi im uvijek nanovo predstavljala vjerne posjetioce Instituta. Mnogo generacija liječnika, arhitekata, pravnika prošlo je kroz ured gde Tommaseo, traživši od nje najrazličitije upute i usluge prigodom njihova putovanja u Francusku, prigodom raznih poslova koji su ih vezali uz Francusku.

Draga Germaine, ovih nekoliko redaka posvećuju Ti svi oni tvoji prijatelji koje si bezbroj puta s toliko susretljivosti primila u svome uredu, svi oni kojima si toliko puta pomogla, svi oni kojima si ulila u srce ljubav za Francusku i za francuski jezik. Velika Ti hvala!

I. B.

Godišnja skupština Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu

Prije redovite godišnje skupštine HFD, koja je održana 26. svibnja 1973, održao je predavanje dr Krunoslav Pranjčić o temi: *ANTUN GUSTAV MATOŠ — NAŠ SUVREMENIK*.

Izveštaj o radu Društva u proteklom razdoblju dao je dr Radoslav Katičić, predsjednik, i istakao kako HFD ima veliko značenje u našem kulturnom životu.

Rad Društva se i u ovom razdoblju očitovao posebice u sekcijama. Među najaktivnije pripada *Zagrebački lingvistički krug*, koji svakog utorka održava sastanke tijekom školske godine. Održano je oko 25 predavanja u škol. 1972/73. godini. Predavači su uglavnom članovi HFD, ali bilo je predavača i izvan naše domovine.

Svojom razgranatom i velikom djelatnošću *Krug* je s vremenom uistinu postao prava lingvistička škola, koja danas osobito omogućuje mladim lingvističkim kadrovima da se uzdižu i afirmiraju.

Jednako veliku djelatnost očitovala je u ovom razdoblju i *Sekcija za teoriju književnosti i metodologiju književne povijesti*, koja se već tradicionalno sastaje svakog četvrtka u prostorijskim Društva sveučilišnih nastavnika.

Predavanja su obuhvatila teme iz teorije književnosti (6) i teme iz domaće književnosti (5). Predavači su uglavnom bili članovi HFD, ali *Sekcija* je primala kao goste i stručnjake iz drugih republika.

Sekcija za jezičnu kulturu obavila je mnogo posla. Toliko se razgranala njezina djelatnost da se ozbiljno mora razmotriti njezina nova organizacija. Sve veći broj privrednih organizacija u nas traži pomoć u jezičnim pitanjima. *Sekcija* je lektorirala tekstove pisane hrvatskim i drugim jezicima, a prevedeni su i tekstovi s hrvatskog jezika na druge jezike. *Sekcija* je istodobno dala — što usmeno, što pismeno — oko 300 jezičnih savjeta i na kraju povremeno radila na izradbi stručne terminologije.

Veliku djelatnost razvila je i postigla zapažene rezultate *Sekcija za strane jezike i književnosti*. Ona se dijeli na podsekcije po jezicima: na podsekcije engleskog, francuskog, njemačkog, ruskog i talijanskog jezika, potom na podsekciju za grčki i latinski te na podsekcije za češki, slovački i mađarski jezik. *Sekcija* potpomaže stručno uzdizanje nastavnika stranih jezika i zbog toga se organiziraju predavanja s područja stranih jezika i književnosti, diskusije o stručnoj problematici.

Dugogodišnja veza *Sekcije* sa Zavodima za osnovno i stručno obrazovanje SR Hrvatske urodila je plodom. Među zapažene oblike te suradnje pripada i organizacija natjecanja učenika srednjih škola u poznavanju stranih jezika, što ih već nekoliko godina organiziraju *Republički zavod za stručno obrazovanje SR Hrvatske* i ova *Sekcija*. Organizirano je natjecanje iz engleskog, francuskog, njemačkog, ruskog i talijanskog jezika.

Jednako zapažena djelatnost HFD-a očituje se i u glasilima što ih Društvo izdaje. Na prvom mjestu mora se istaknuti »JEZIK«, koji uz neznatne teškoće, u prvom redu financijske prirode, izlazi gotovo redovito već 20 godina. Ne manju popularnost postigli su i ostali časopisi koje izdaje HFD: *Umjetnost riječi* i *Književna smotra*. Pokretanjem časopisa *Strani jezici* ostvarena je davnina želja članova *Sekcije* za strane jezike i književnosti.

Tom broju svojih glasila pridružuje HFD ovih dana još jedno koje izlazi iz tiska, a to je *SUVREMENA LINGVISTIKA*.

Svi časopisi koje izdaje HFD dobili su zatražene dotacije od Savjeta za naučni rad SR Hrvatske.

Nakon pročitanih izvještaja vodila se živa i otvorena rasprava, u kojoj su izneseni mnogi prijedlozi i prihvaćeni zaključci, koji će zasigurno pomoći novom Upravnom odboru i Društvu u cjelini da nastave svoju djelatnost još djelotvornije nego dosad.

Na skupštini izabran je novi Upravni odbor i Nadzorni odbor. Za predsjednika Društva ponovno je izabran dr Radoslav Katičić, za potpredsjednike dr Josip Jernej i dr Antun Šojat, a za tajnike Rudolf Kožljan i Stjepan Damjanović.

I. S.

Savezno natjecanje učenika u poznavanju engleskog jezika

Savez društava za strane jezike i književnost SFRJ organizira već treću godinu Savezno natjecanje učenika u poznavanju stranih jezika. Kao i u prošloj školskoj godini, *Savez* je povjerio natjecanje u poznavanju pojedinih jezika republičkim društvima. Dana 20. svibnja 1973. održano je Savezno natjecanje u svim republičkim centrima. Sekcija za strane jezike i književnost HFD-a bila je ove godine organizator natjecanja u poznavanju engleskog jezika, koje je tog dana održano u Zagrebu, u prostorijama Pedagoške akademije.

Savezno natjecanje provedeno je nakon školskih i republičkih natjecanja, koja su se odvijala u proljetnim mjesecima. Pobjednici pojedinih kategorija natjecatelja, i to prva tri iz svake kategorije, imali su pravo sudjelovanja na Saveznom natjecanju.

Kategorije natjecatelja bile su uglavnom jednake kao i prošle školske godine: učenici II, III i IV razreda gimnazije, odnosno 6, 7. i 8. godine učenja, zatim učenici III razreda jezičnih gimnazija, učenici III razreda gimnazije i III razreda stručnih škola koji strani jezik uče treću godinu, odnosno kao drugi strani jezik, te učenici III razreda stručnih škola, odnosno 7. godine učenja. Ove školske godine, kao i prethodne, organizatori republičkog natjecanja u SR Hrvatskoj nisu u natjecanje uključili maturante, pa tako SR Hrvatska nije imala svojih predstavnika u kategoriji natjecatelja IV razreda. Razlog tome je argument komisije da bi natjecanja mogla odvratiti maturante od priprema za završni ispit. Praksa je pokazala da ni svi ostali republički centri nisu na Savezno na-

tjecanje poslali maturante, osim SR Slovenije, SR Srbije i po jednog natjecatelja iz SR BiH i SR Crne Gore. Razlog je tome što se u svibnju obično organiziraju maturalna putovanja, pa je to još jedan argument protiv uključivanja maturanata u natjecanje.

Na Savezno, kao i na prethodna republička natjecanja, nisu smjeli pristupiti učenici kojima je dotični strani jezik materinji, kao ni oni koji su proveli više od 15 dana u zemlji gdje se taj jezik govori.

Natjecanju u poznavanju engleskog pristupilo je 47 od prijavljena 62 natjecatelja, i to 10 iz SR Bosne i Hercegovine (od 11 prijavljenih), 3 iz SR Crne Gore (od 9 prijavljenih), 15 iz SR Hrvatske (nedostaju jedino natjecatelji iz kategorije IV razreda), 4 iz SR Makedonije (od 12 prijavljenih), 3 iz SR Slovenije (toliko ih je bilo i prijavljeno), te svih 12 prijavljenih natjecatelja iz SR Srbije.

Natjecatelji su bili podijeljeni u 6 kategorija: kategorija A — učenici IV razreda s 8 natjecatelja; kategorija B — učenici III razreda gimnazije s 13 natjecatelja; kategorija C — učenici II razreda gimnazije s 11 natjecatelja; kategorija D — učenici stručnih škola, i to ekonomskih, koji engleski uče 7. godinu, sa 6 natjecatelja; kategorija E — učenici III razreda jezičnih gimnazija sa 3 natjecatelja (osim učenika zagrebačke XVI gimnazije ostali republički centri nisu poslali natjecatelje); kategorija F — učenici III razreda gimnazije i III razreda stručnih škola koji engleski uče 3. godinu.

Prema dogovoru u *Savezu* natjecanje se sastojalo od pismenog i usmenog dijela. Pismeni dio natjecanja sastojao se od testa poznavanja gramatičkog gradiva i testa razumijevanja semantičkog materijala. Zbog apsolutne objektivnosti u pismeni dio nije uključen i slobodni sastavak. Usmeni dio sastojao se od razgovora na temelju serije slika i tematskog razgovora na temelju pitanja koje su natjecatelji izvlačili. U usmenom dijelu se posebna pažnja polagala na točnost i tečnost izražavanja, ritam i intonaciju, kao i na znanje leksike i mogućnost izražavanja u razgovorima o svakodnevnim situacijama.

U ocjenjivanju pismenog i usmenog dijela ispita sudjelovale su komisije sastavljene od nastavnika Filozofskog fakulteta, Pedagoške akademije i srednjih škola iz Zagreba, kao i nastavnika iz drugih republičkih centara, koji su došli kao pratnja natjecateljima. U ra-

du komisija, kao i u cjelokupnoj organizaciji natjecanja mnogo su pomogli i studenti engleskog jezika Pedagoške akademije u Zagrebu. Pismeni dio natjecanja proveden je ujutro, a odmah nakon toga pošto je završen, dvije su komisije počele ocjenjivati pismene testove. Rezultati pismenog dijela ispita nisu bili poznati komisijama koje su poslije podne provodile usmeni dio natjecanja, pa se na taj način sačuvala potpuna objektivnost u donošenju suda svakog pojedinog dijela natjecanja. Tek u finalnoj fazi, pri pravljenu rang-liste rezultati pismenog i usmenog dijela natjecanja dali su pravu sliku rezultata natjecanja. To znači da je u ocjenjivanju natjecatelja radilo 8 komisija, dvije za pismeni dio i 6 za usmeni dio. To je ujedno ubrzalo rad; natjecatelji su u relativno kratkom vremenu završili natjecanje i imali vremena i za druge, posebno organizirane aktivnosti.

Navest ćemo sad imena prvoplasiranih natjecatelja iz svake od 6 kategorija: kategorija A (IV razred) Jovan Mali, IV gimn. Beograd; kategorija B (III razred) Davor Zvidić, Gimnazija Banja Luka; kategorija C (II razred) Maja Ružić, V gimn. Beograd; kategorija D (ekonomske škole) Lili Bogdan, II ekonomska škola, Beograd; kategorija E (III razred jezičnih gimnazija) Maja Šoljan, XVI gimn. Zagreb; kategorija F (III razred gimn. i stručnih škola, 3. godina učenja) Jasminka Sabo, VII gimn. Zagreb.

Bit će također zanimljivo napomenuti kako je bio organiziran program cijelog natjecanja. Početak natjecanja zakazan je za 9 sati, kad je u dvorani Pedagoške akademije savjetnik Zavoda za unapređivanje stručnog obrazovanja mr D. Celnjić pozdravila natjecatelje i njihove pratiocice srdačnim riječima dobrodošlice. Pismeni dio natjecanja trajao je od 9.30 do 11.30, a nakon toga su natjecatelji i njihovi pratioci pošli uz pratnju studenata PA na zajednički ručak u restoran »Risnjak«. Usmeni dio natjecanja započeo je u 13.30 i završio oko 15.30. Za vrijeme rada komisije na ocjenjivanju, za natjecatelje iz drugih republika i natjecatelje izvan Zagreba, kao i za njihove pratiocice organizirano je kružno razgledavanje Zagreba i njegovih znamenitosti. Natjecatelji su se ponovo skupili na Pedagoškoj akademiji u 16.30 da bi u auli akademije prisustvovali najsvečanijem trenutku natjecanja: proglašenju pobjednika, rang-lista i podjeli nagrada, kao i prigodnom, po-

sebno organiziranom programu. Svi su natjecatelji primili pismene pohvalnice i prigodni dar, a natjecatelji koji su se plasirali na prva tri mjesta dobili su posebne pohvalnice i darove. Isto tako su i škole čiji su se kandidati plasirali na prva tri mjesta dobile pohvalnice, kao i kompletne »flash-kartica« koje je Izdavačko poduzeće *Školska knjiga* poklonilo kao nagradu za škole iz kojih su se natjecatelji visoko plasirali na ovom natjecanju.

Nakon tog svečanog trenutka započela je priredba na engleskom jeziku, koja se sastojala od dva dijela: u prvom dijelu održan je kviz znanja engleskog jezika, u kojem su se natjecali učenici dviju zagrebačkih gimnazija: I i V gimnazije. Kviz se sastojao od nekoliko područja i bio vrlo interesantan, kako za učesnike, tako i za publiku. Kviz je vodio David Jolly, lektor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pobijedila je ekipa I gimnazije sa dva boda prednosti. Svi su učesnici kviza također primili prigodne darove.¹ Drugi dio programa priredili su učenici zagrebačke XVI jezične gimnazije. Program se sastojao od recitacija, dijaloga i dramskih ulomaka, kao i muzičkih točaka, a sav je izveden na engleskom jeziku. Publika je sa simpatijama primila taj program i time se u ugodnoj atmosferi, nakon toplih riječi oproštaja, završilo natjecanje.

Izdavačka i druga poduzeća i ustanove, shvaćajući odgojno-obrazovnu važnost takvih natjecanja, poklonila su vrijedne i stimulatvne darove natjecateljima. Izdavačke kuće *Školska knjiga* i *Naprijed* poklonile su knjige, a *Školska knjiga* još i nastavna sredstva, koja su podijeljena školama iz drugih republika koje su imale najuspješnije natjecatelje. Zagrebačko poduzeće *Radinost* je poklonilo suvenire, koji su napose obradovali nastavnike pratiocice iz drugih republika, a tvornica *Jugoton* je darovala setove gramofonskih ploča. *Američki informativni centar* i *Britanski savjet* također su svojim darovima u obliku vrijednih knjiga omogućili bogatije i stimulatvnije nagrađivanje natjecatelja.

Smatramo da su natjecanja, i školska, i republička, i savezna, veoma koristan činilac u odgojno-obrazovnom procesu. Ona stimulatvno utječu na učenike, ali i na nastavnike, a kod omladine razvijaju natjecateljski duh koji istodobno razvija i osjećaj prijateljstva

¹ Prikaz kviza engleskog jezika donosimo u rubrici *Živa riječ*.

među natjecateljima koji dolaze iz raznih i udaljenih krajeva naše zemlje. Možemo se samo nadati da će se praksa, tako dobro započeta, i nastaviti, te da ćemo u daljim natjecanjima u stranim jezicima imati natjecatelje iz što većeg broja škola iz svih krajeva naše domovine.

M. J i J. B.

**Uz dvadesetu godišnjicu rada
Centra za strane jezike
Radničkog sveučilišta »Moša Pijade«**

Ove godine *Radničko sveučilište »Moša Pijade«* slavi dvadesetu godišnjicu svog djelovanja, a to je ujedno i dvadeseta godišnjica rada *Centra za strane jezike*, koji radi u sklopu *Radničkog sveučilišta*. Radničko sveučilište, kao specifična institucija za obrazovanje odraslih, već se od svog osnutka počelo baviti kompleksnim obrazovanjem odraslih — stručnim osposobljavanjem za rad i općim obrazovanjem u različitim oblicima i stupnjima. Jedan od oblika općeg, a ujedno i stručnog obrazovanja, ostvaruje Centar za strane jezike. Suvremeni privredni i društveni razvoj u svijetu nametnuo je potrebu suradnje među narodima na svim područjima. Aktivna i miroljubiva politika naše zemlje otvorila je naše granice za mnogostrukou suradnju s drugim narodima. Za uspješnu realizaciju suradnje ozbiljnu zapreku predstavlja nedovoljno vladanje stranim jezicima. Budući da se pokazalo da jezično znanje, stečeno redovitim školovanjem, nije dovoljno, nametnula se potreba za specifičnim institucijama koje bi brzo i efikasno pružile znanje stranog jezika. Da bi se udovoljilo tim potrebama, osnovan je ovaj Centar unutar Sveučilišta. Potrebe kadrova za brzim stjecanjem aktivnog znanja stranih jezika odredile su i način rada tog Centra. On je orijentiran na obrazovanje odraslih, ali u prvom redu kadrova iz privrede i ostalih zaposlenih.

Osim obrazovanja kadrova za rad u radnim organizacijama u zemlji, Centar u zajednici s Centrima za stručno obrazovanje ovog Sveučilišta priprema i kadrove za rad u inozemstvu. U nizu tečajeva njemačkog jezika osposobljen je velik broj radnika za rad u ugostiteljstvu, u metalskoj i kemijskoj industriji u Saveznoj Republici Njemačkoj.

Za strane državljane koji treba da svladaju naš jezik radi upisa na naše fakultete ili specijalizaciju u struci Centar organizira specijalne intenzivne tečajeve hrvatskog jezika.

S obzirom na potrebe i sastav skupine u Centru imamo dva oblika rada: opće i specijalizirane tečajeve. U tečajevima sastavljenim od polaznika raznih zanimanja stječe se opće jezično znanje, pa otud i naziv tog oblika — opći. Specijalizirani tečajevi otvaraju se za radnike iste struke, kao što su ugostitelji, trgovci i dr., te programe i metode rada prilagođavaju njihovom zanimanju. Radi bržeg svladavanja jezika sve se više osjeća potreba za specijaliziranim tečajevima, za koje često nedostaju odgovarajući priručnici i popratni AV materijali.

U nastavi Centar primjenjuje audiovizuelnu-globalnostrukturalnu metodu i AV-materijale Zavoda za fonetiku Filozofskog fakulteta. Primjena te metode zahtijeva rad u malim skupinama, pa se zbog toga formiraju skupine od 10 do 14 polaznika, da bi se mogli dovoljno uvježbavati izgovor i intonacija i da se vježbanjem znanje automatizira, te na taj način postigne sponatano reagiranje u određenoj govornoj situaciji. Takav način rada zahtijeva veliku stručnost i angažiranost nastavnika pa se izboru i pripremi nastavnika za rad u Centru posvećuje posebna pažnja.

U toku dvadesetogodišnjeg rada Centra jezične tečajeve završilo je preko dvadeset hiljada polaznika. Rezultati postignuti u tom razdoblju opravdavaju osnivanje Centra, a stečeno iskustvo jamči njegov daljnji uspješan rad.

M. T.

**Stipendije za stručno usavršavanje
nastavnika stranih jezika u inozemstvu
u 1972. godini**

Komisija Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu podijelila je u 1972. godini 64 stipendije za sudjelovanje nastavnika stranih jezika na jezičnim tečajevima u inozemstvu. Većina spomenutih tečajeva održana je u toku velikih školskih praznika, a samo manji broj nastavnika sudjelovao je na tečajevima u toku školske godine. U usporedbi sa 1971. godinom, kad je bila podijeljena svega 41 stipendija (vidi »Strane jezike« br. 1/1972), u 1972. godini taj je

broj porastao za 56%. Treba, međutim, upozoriti da je za 1972. godinu podijeljen i manji broj stipendija za jezike koji se u našim školama ne predaju kao strani jezici.

Po jezicima stipendije su bile raspodijeljene ovako:

20 stipendija za sudjelovanje naših nastavnika na jezičnim tečajevima po Sovjetskom Savezu

11 stipendija za sudjelovanje nastavnika iz SR Hrvatske na jezičnim tečajevima u Francuskoj

11 stipendija za sudjelovanje na ljetnim tečajevima u Velikoj Britaniji

10 stipendija za sudjelovanje na jezičnim tečajevima u Njemačkoj Demokratskoj Republici

6 stipendija za sudjelovanje na jezičnim tečajevima u Saveznoj Republici Njemačkoj

3 stipendije za sudjelovanje na jezičnim tečajevima češkoga jezika u Čehoslovačkoj

1 stipendija za sudjelovanje na tečaju slovačkog jezika u Čehoslovačkoj

1 stipendija za sudjelovanje na tečaju poljskog jezika u Poljskoj

1 stipendija za sudjelovanje na jezičnom tečaju u Rumunjskoj.

Na spomenute tečajeve bili su upućeni ovi nastavnici:

Ruski jezik

1. Nela Belić, Gimnazija »Ivo Lola Ribar«, Benkovac
2. Viktor Božac, Gimnazija »Branko Semelić«, Pula
3. Nikola Dimić, Gimnazija »Nikola Tesla«, Gospić
4. Zorka Drača, Osnovna škola »Mile Gagić«, Pristeg
5. Lidija Franić, Osnovna škola »Bruno Ivanović«, Split
6. Vera Glavinić, Viša ekonomska škola, Pula
7. Tomislav Gojak, Osnovna škola, Čučerje
8. Nada Javor, Osnovna škola »Grigor Vitez«, Osijek
9. Dunja Knebl, Viša škola za cestovni saobraćaj, Zagreb
10. Dušan Lalić, Osnovna škola »Petar Mečava«, Dubica
11. Anika Landsman, Ekonomska škola, Bjelovar
12. Anika Marić, Osnovna škola »Bratstvo i jedinstvo«, Graboštani
13. Marica Opalić, Osnovna škola »Nikola Tesla«, Gračac
14. Senka Pašagić, I gimnazija, Zagreb
15. Stjepan Popović, Elektrotehnički školski centar, Osijek

16. Ilija Radaković, Osnovna škola »D. Majstorović«, Udbina
17. Olga Rehak, Srednjoškolski centar, Novska
18. Nada Samardžija, Osnovna škola, Pađene
19. Marica Šimac, Osnovna škola »Braća Radić«, Martinska Ves
20. Milica Zdunić, Gimnazija »Nikola Tesla«, Gospić

Francuski jezik

1. Tea Bačić, Gimnazija »Ivo Lola Ribar«, Benkovac
2. Marija Bilić, Tehnička škola »Vlado Bagat«, Pula
3. Marija Bratanić, Pedagoška akademija, Split
4. Zdenka Bukovac, Školski centar za robni promet, Pula
5. Ana Dedinac, Osnovna škola, Luppoglav
6. Veselin Gladović, Ekonomska škola, Knin
7. Vera Hrastić, Osnovna škola, Skradin
8. Renata Husinec, Školski centar za obrazovanje kadrova u privredi, Križevci
9. Marija Pezo, Osnovna škola »Tin Ujević«, Krivodol
10. Stana Raguž, Osnovna škola »Sara Bertić«, Darda
11. Maja Trebotić, Ugostiteljski školski centar, Split

Engleski jezik

1. Biserka Herman, Gimnazija »Dr Ivan Ribar«, Karlovac
2. Zdenka Hlebec, Osnovna škola »A. G. Matoš«, Zagreb
3. Ivan Horvat, Osnovna škola »Vlado Cerin«, Zagreb
4. Đurđa Jurić, Politehnička škola poduzeća »Rade Končar«, Zagreb
5. Marija Knebel, Osnovna škola »Vladimir Nazor«, Pazin
6. Davorka Maričić, Osnovna škola »Crveni oktobar«, Zagreb
7. Biserka Petrić, Osnovna škola »Vinko Sonjara«, Komiza
8. Đuro Smeh, Osnovna škola »Franjo Ogulinac-Seljo«, Brezovica
9. Nikola Starčević, Gimnazija »Nikola Tesla«, Gospić
10. Kata Springer, Osnovna škola »Braća Ribar«, Osijek
11. Lada Tudor, Gimnazija, Hvar

Njemački jezik

1. Jadranka AntoniĆ, Osnovna škola »Grigor Vitez«, Zagreb
2. Ljerka Auferber, Centar za učenje stranih jezika Narodnog sveučilišta Zagreb
3. Dora Baron, Centar za učenje stranih jezika Narodnog sveučilišta, Zagreb
4. Danica Barišić, Farmaceutska škola, Zagreb
5. Barbara Bunta-Meštrić, Osnovna škola, Novi Marof
6. Ivan Čačković, Osnovna škola »Đuro Đaković«, Zagreb
7. Erika Hocenski, Srednjoškolski centar, Orahovica
8. Ljubica Jakob, Osnovna škola »Vladimir Nemet«, Zagreb
9. Kata Mihota, Osnovna škola »Braća Malek«, Prelog
10. Branka Mirjanić, Centar za učenje stranih jezika, Zagreb
11. Ivanka Orlić-Zić, Osnovna škola »Viktor Car Emin«, Lovran
12. Ana Petrik, Osnovna škola, Zmajevac
13. Anka Ralić-Vinković, Osnovna škola, Velika Pisanica
14. Ivo Stažić, Osnovna škola »29. Novembar«, Zagreb
15. Milica Štrajcer, Osnovna škola »Dr. Ivan Ribar«, Retkovec
16. Marica Vučkić, IV gimnazija, Zagreb

Češki jezik

1. Milada Brod, Češka osnovna škola »J. Ružička«, Končanica
2. Vlasta Podhola, Češka osnovna škola »J. Ružička«, Končanica
3. Mira Vujanić, Gimnazija »Maršal Tito«, Daruvar

Slovački jezik

1. Mijo Lončarić, Osnovna škola, Sokolovac

Poljski jezik

1. Stjepan Domjanović, Filozofski fakultet, Zagreb

Rumunjski jezik

1. Nives Opačić, Filozofski fakultet, Zagreb

Z. M.

Seminari za nastavnike stranih jezika u Brelima

Engleski jezik

Od 15. do 21. travnja 1973. održan je seminar za nastavnike engleskog jezika u srednjim školama, koji je organizirao Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH.

Svrha seminara bila je:

1. upoznati nastavnike s raznim tipovima pismenih zadataka i uputiti ih kako da objektivno vrednuju te zadatke,

2. prikazati razne mogućnosti razvijanja vještine govora na srednjem stupnju.

I. U toku seminara nastavnici su pod vodstvom dra W. R. Leea (Britanski savjet, London), imali mogućnost da u skupinama praktično prikažu pojedine dijelove nastavnog procesa. *Simulated Teaching* imao je svrhu da što aktivnije angažira nastavnike, pa je to bila izvrsna prilika da uz pomoć stručnjaka pokušaju riješiti neke probleme koji se uvijek javljaju u nastavi.

Nastavnici su imali na raspolaganju sva audiovizuelna sredstva, udžbenike, pa je sigurno da je taj pristup značio nešto novo. Uvjereni smo da je nakon prvih poteškoća i sumnji u uspjeh svaki nastavnik bio potaknut da nešto što je vidio i naučio primijeni i u razredu.

II. »Kako poticati učenike na razgovor« — bila je tema grupnog rada koji je vodio Patrick Early (Britanski savjet, Beograd). U nizu vrlo vješto postavljenih govornih situacija, a na osnovi magnetofonskih snimaka, voditelj skupine uspio je razviti živu diskusiju i postigao maksimum angažiranosti kod polaznika, koji su u isto vrijeme aktivno sudjelovali u radu i stjecali iskustva koja će kasnije moći primijeniti kod učenika.

III. Alan McConnel Duff vodio je skupinu koja je na osnovi izabranih tekstova obrađivala razne varijante jezika s obzirom na stil. Te vježbe bile su namijenjene isključivo nastavnicima, ali pristup problemu i metode rada mogu se praktično iskoristiti i u razredu. Nužno je, naime, da naši učenici uoče razlike u pisanom tekstu, bilo da je to novinski članak, odlomak iz literature ili iz stručnog časopisa.

IV. Dr D. Harris (Georgetown University, Washington D. C.) je u nizu predavanja prikazao problem pismenog ispitivanja učenika i iznio mnoge po-

teškoće koje se javljaju pri ocjenjivanju pismenih zadataka. Nastavnici su se suočili s problemom objektivnosti ocjene i pokušali su utvrditi načela i kriterije na osnovi kojih bi trebalo umanjiti razlike i raskorak u ocjenjivanju.

V. Jasno je da nije moglo biti govora o vrednovanju pismenih zadataka, a da se takvi zadaci nisu i izrađivali pa je prof. Ruth Montalvan, (Department of Education, Washington) prikazala niz uzoraka pismenih vježbi koje se mogu primijeniti u nastavi srednjeg stupnja, kao i varijante za uzorak pismenog zadatka na završnom ispitu.

Iako je za sve nastavnike bio vrlo naporan rad (radilo se po 8 do 9 sati) i mada je trebalo izrađivati domaće zadatke, svi nastavnici ponijeli su sa sobom mnogo novog znanja i bogatiji iskustvima ponovno su krenuli na svoj rad u razredima, gdje će, nadamo se, uspjeti i praktično primijeniti ono što su naučili na seminaru.

Francuski jezik

Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH organizirao je seminar za nastavnike francuskog jezika srednjih škola u suradnji s Francuskim institutom u Zagrebu.

Na seminaru su sudjelovali nastavnici iz čitave Hrvatske, a predavači su bili iz Francuskog instituta u Zagrebu i Kulturnog centra u Beogradu i Ljubljani. Prof. dr A. Polanščak s Filozofskog fakulteta u Zagrebu održao je veoma zanimljiv razgovor s temom o piscu francuskog otpora Vercorsu.

Svrha je ovog seminara bila prikazati tehniku i metodu rada koja će stimulirati učenike na što aktivniji rad u razredu, pa i motivirati ga na rad izvan razreda, bilo da radi individualno, bilo u skupini.

Charles Durand (Ljubljana) prikazao je niz mogućnosti kako organizirati grupni rad s učenicima, što je vrlo aktualno s obzirom na uvođenje izborne nastave u gimnazijama. Napose je uspio zainteresirati nastavnike u radu sa *školskim dopisivanjem*, za što smo sigurni da će uskoro naći svoju primjenu.

Yves Contasseau (Beograd) prikazao je rad s pisanim materijalima, koji su i ozvučeni, i pokazao je kako se mogu iskoristiti i primijeniti u radu s učenicima. Prikazao je sve faze od slušanja, čitanja, razgovora pa sve do pisanog zadatka. Smatramo da će to mnogo pomoći nastavnicima.

Jean Mouhot prikazao je novi televizijski tečaj *En Français* i dao kritički osvrt na sve prednosti i propuste koji su uočeni u toku eksperimentalne faze. Zatim je prikazao mogućnosti s varijacijama teksta iz suvremene književnosti, što će svakako nastavnicima olakšati izbor pri određivanju zadataka za završni ispit.

Marcel Carraz (Beograd) obradio je pojedine gramatičke probleme koji za naše učenike predstavljaju posebne poteškoće jer postoje interferencije s materinim jezikom.

U veoma zanimljivu izlaganju je prof. Blaženka Bubanj prikazala rad s dijalogom na osnovi svog udžbenika *Francçais pour vous*.

Francuski seminar bio je svakako veoma koristan za sve nastavnike koji su sudjelovali i sigurni smo da će takav rad mnogo pridonijeti osuvremenjivanju nastave francuskog jezika.

D. C.

Savjetovanje nastavnika talijanskog jezika u Zagrebu

Početkom ožujka održano je u Zagrebu na Filozofskom fakultetu trodnevno savjetovanje nastavnika i studenata talijanskog jezika, u organizaciji Zavoda za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH. Svrha savjetovanja bila je: upoznati sudionike s najnovijim dostignućima na području lingvistike i metodike. Osim redovitih slušača u Odsjeku za talijanski jezik savjetovanju je prisustvovalo oko 30 nastavnika srednjih škola iz SR Hrvatske i Slovenije. Bila je to izvanredna prilika za izmjenu iskustava i za razgovor o problemima s kojima se svakodnevno susreću nastavnici praktičari.

Predavači na savjetovanju bili su prof. Renzo Titone, pročelnik katedre za psiholingvistiku na Sveučilištu u Veneciji, i prof. Alberto Mazzetti, predavač Sveučilišta za strance u Peruggi.

Prof. Titone je u svojim predavanjima istakao ulogu psiholingvistike u nastavi stranih jezika i opisao suvremene tokove u metodici nastave stranih jezika, a napose talijanskog.

Prof. Mazzetti prikazao je ulogu gramatike i njenu primjenu u nastavi talijanskog jezika te dao niz primjera kako olakšati učenicima svladavanje pojedinih gramatičkih struktura.

Da bi savjetovanje predstavljalo zaokruženu cjelinu, prikazan je i praktični rad u razredu, i to na Institutu za

strane jezike — rad s udžbenikom Hatzea i Zaina, te prikaz grupnog rada učenika na jezičnoj gimnaziji V. I. Lenjin.

Uvjereni smo da takve aktivnosti mnogo pridonose unapređivanju nastave stranih jezika jer ne samo da stimuliraju nastavnike već im otvaraju i nove putove.

D. C.

Naša pošta

Pitanje: Možete li dati u svom časopisu popis svih novih izdanja udžbenika i priručnika za strane jezike koje je pripremila »Školska knjiga«?

V. J. Split

Odgovor: Izdavačko poduzeće *Školska knjiga* pripremila je slijedeća nova izdanja za šk. god. 1973/74:

Miho Skljarov: **МЫ ГОВОРИМ ПО-РУССКИ** — početnica za ruski jezik
Miho Skljarov: Priručnik za nastavnike uz **МЫ ГОВОРИМ ПО-РУССКИ**
Ljubica Jakob: Radna bilježnica uz **WIR SPRECHEN DEUTSCH** za VII razred osnovne škole

Tatjana Miljković: Radna bilježnica uz **МЫ ГОВОРИМ ПО-РУССКИ 3** za VII razred osnovne škole

Zoja Valujev — Stanka Pavuna: **УЧИТЕСЬ, УПРАЖНЯЯСЬ** — gramatičke vježbe iz ruskog jezika — priručnik za učenike

Zoja Valujev — Stanka Pavuna: Upute za nastavnike uz **УЧИТЕСЬ, УПРАЖНЯЯСЬ**

Olja Perić: Radni listovi uz **РУССКИЙ ЯЗЫК — ШЕСТОЙ ГОД ОБУЧЕНИЯ**

Milica Bukarica: **СОВРЕМЕННЫЙ РУССКИЙ РАССКАЗ**

Milenko Popović: **РАЗГОВОРНЫЙ РУССКИЙ ЯЗЫК** — vježbenica za II razred općih srednjih škola (6. godina učenja)

Aldo Luppi: **L'ITALIANO PER L'ALBERGATORE II** — vježbenica za II razred ugostiteljskih škola

Tamara Marčetić — Cvjeta Žmegač: **DEUTSCH FÜR DEN ALLTAG** — njemački za svakoga

Tamara Marčetić — Cvjeta Žmegač: **WIR SPRECHEN UND LESEN DEUTSCH**, vježbenica za II razred gimnazije (2. godina učenja)

Tamara Marčetić — Cvjeta Žmegač:
Upute za nastavnike uz **WIR SPRECHEN UND LESEN DEUTSCH 2** (u pripremi).

M. J.

Pitanje: O esperantu kao rješenju za međunarodno sporazumijevanje prilično se često piše i govori. Zanimalo bi me što o esperantu i o njegovu značenju u svijetu misle stručnjaci za strane jezike.

Odgovor: Nema sumnje da bi bilo korisno kad bi se svi ljudi u svijetu, ili barem veći dio njih, u međusobnom sporazumijevanju mogli služiti jednim jezikom, rasprostranjenim u svim zemljama. Zamisao je prema tome očito pozitivna. Esperanto je osim toga razmjerno blizak svima koji se služe nekim od indoevropskih jezika, jer se po svojoj strukturi i rječniku zasniva upravo na tim jezicima.

Međutim, snažnijem prodoru esperanta kao zajedničkog jezika svih naroda i zemalja ispriječile su se neke ozbiljne činjenice. Prije svega, taj je jezik umjetna tvorevina, pa mu nedostaje prirodna podloga, svojstvena svakom živom jeziku. Njemu nedostaje ono nešto, što svakom čovjeku njegov materinji jezik čini tako dragim i bliskim. Budući da nikome nije materinji jezik (iako bi to teoretski bilo moguće), esperanto je osuđen da trajno bude nešto umjetno, što se, doduše, povremeno prilagođava potrebama društva, ali ne na način na koji se to dešava sa živim jezicima, tj. neprestano, prirodno i spontano.

Po svojoj strukturi i rječniku esperanto je razmjerno vrlo jednostavan, ali samo ljudima kojima je materinji jezik indoevropski. Za sve ostale, a to je veći dio čovječanstva, on je veoma stran, pa zato i težak.

Velika je zapreka odlučnijem širenju esperanta i to što pripadnici naroda čiji su jezici već stekli određen položaj kao jezici međunarodnog sporazumijevanja i postali tzv. svjetski jezici nemaju previše smisla za drukčija rješenja. To osjećaju i pripadnici brojčano manjih naroda, pa marljivo uče upravo te svjetske jezike, očekujući od toga veće koristi nego od orijentacije na esperanto.

Ukratko, zamisao je veoma lijepa, ali njezinu ostvarenju ispriječile su se nepremostive zapreke, koje se — gledajući realno — u uvjetima današnjeg ljudskog društva jedva mogu svladati.

Z. M.

Prikazi knjiga

Renzo Titone:

Psicolinguistica applicata

Roma, Armando Editore 1972, 297. str.

Psiholingvistika je relativno mlada nauka, koja se razvila posljednjih tridesetak godina. I njezin sadašnji naziv relativno je nov te zamjenjuje prijašnju denominaciju »psihologija jezika«. Doprinos radova psiholingvistike na području empirijskih istraživanja veoma je značajan; osim toga, ona potiče srodne i granične znanosti, kao što su lingvistika, sociolingvistika, antropologija, stilistika, semantika, kibernetika, klinička psihologija, psihijatrija i glotodidaktika.

Jedan je od glavnih svjetskih predstavnika psiholingvističkog pravca Renzo Titone, autor tridesetak knjiga s područja psihologije, didaktike, primijenjene lingvistike i psiholingvistike. Ta su djela napisana većim dijelom na engleskom i na talijanskom jeziku, ali su i prevedena na španjolski, portugalski, francuski, poljski i ruski. Titone je napisao i više od 200 članaka u raznim svjetskim časopisima.

Knjiga o kojoj je ovdje riječ uklapa se u struju modernih nastojanja da se obnove metode nastave stranih jezika. Ona je plod višegodišnjeg proučavanja, kao i nastavnog rada autora, dijelom u Italiji, dijelom na sveučilištu Georgetown u Washingtonu, gdje je on veći broj semestara vodio katedru za psiholingvistiku, dok sada predaje na sveučilištima u Veneciji i u Rimu. Titone je još 1964. napisao dvije knjige o psiholingvistici, u kojima je sazeo svoje doondašnje poglede na pitanje učenja jezika s psihološkog stanovišta. Ali otada je psiholingvistika doživjela velik razvoj, i na teoretskom i na primijenjenom, praktičnom planu. Ta se nauka našla pod utjecajem plodnih intuicija Chomskoga, jednog od osnivača generativno-transformacijske lingvistike, a osim toga neobehaviorističke interpretacije nekih američkih lingvista (Skinner, Osgood) značajno su utjecale na razvojnu liniju psiholingvističkih teorija.

U ovoj je knjizi R. Titone htio potvrditi dvije osnovne teze: prvo da psihološka interpretacija jezika mora crpsti spoznaje od psihologije dopunjene lin-

gvisitičkom teorijom koja nadilazi i Bloomfielda i Chomskoga, drugo da psiholingvistika osim strogo teoretske impostacije može pružiti znatan doprinos na primijenjenom planu, osobito na području nastave jezika. Autor nam stoga pruža i sistematski prikaz temeljnih problema nastavnog procesa pri usvajanju stranog jezika, a sve to gledano kroz perspektivu najnovijih smjerala psiholingvističkih istraživanja.

Građa je podijeljena u tri dijela, a svemu prethodi uvodno poglavlje, u kojemu autor raspravlja o odnosu psiholingvistike prema glotodidaktici, tj. prema vještini poučavanja (stranih) jezika. Psiholingvistika je po Titoneu nauka koja može objasniti strukturu samog didaktičkog procesa, jer je nastava u biti proces verbalne komunikacije, jednog od temeljnih aspekata čovječijeg ponašanja, koji je i sam, kao što je poznato, predmet proučavanja psihologije.

Nastava je zapravo ciklički tok akcije i reakcije između nastavnika i učenika, a dobar će nastavnik udesiti svoje postupke prema usmenim reakcijama svojih učenika. S druge pak strane, usmeno ponašanje učenika ovisi neprestano o načinu stimuliranja što ga nastavnik primjenjuje, a koje se pokatkad sastoji od neznatnih detalja, kao što je ponavljanje stanovitih frazeoloških obrazaca ili poštapalica.

Psiholingvistika ima važnu ulogu i pri planiranju nastavnog gradiva, ali je ipak dala najvažniji doprinos na području nastave, osobito jezične nastave. O svemu tome autor raspravlja opširno u tri dijela ove knjige. Dok su prva dva dijela posvećena temeljnim zasadama psiholingvistike (str. 21—222) uključivši i pitanje bilingvizma i dječijeg jezika, treći, a možda i najzanimljiviji dio, obrađuje neke posebne probleme psihologije jezične nastave u kojima pojam strukturalno-globalne metode (kod nas P. Guberina) dolazi do potpune afirmacije. Tu se govori i o doprinosu što ga psiholingvistika može pružiti kontrastivnim proučavanjima pojedinih jezika i spominje zagrebački projekt hrvatskosrpsko-engleski, kojeg je začetnik i nosilac R. Filipović. Od posebnog je interesa posljednje poglavlje, posvećeno psiholingvističkoj analizi prevodenja, kao dinamičnom odnosu dvaju koda. Prigodom prenošenja misaonih sadržaja iz jednog koda u drugi dolazi do čitavog spleta problema, za koje nam psiholingvistika do danas još nije uspjela dati iscrpan pregled, ali

nam Titone pruža rezultat dosadašnjih istraživanja.

U opširnim bibliografskim popisima koja slijede pojedina poglavlja navodi se i najnovija, osobito američka literatura. Tako je i s te strane knjiga upotpunjena najnovijim, upravo posljednjim podacima, pa treba na kraju izraziti želju da se to fundamentalno djelo uskoro pojavi i kod nas u hrvatskom ruhu.

Josip Jernej

Vocabulaire Général d'Orientation Scientifique.

CREDIF — Didier, Paris, 1971

U svijetu se u posljednje vrijeme sve intenzivnije istražuje područje tako zvanog znanstvenog, odnosno tehničkog jezika. Početni interes za istraživanja na tom specijalnom području proizašao je, uglavnom, iz praktičnih razloga, tj. iz potrebe da se nastava stranih jezika za studente na svim fakultetima organizira tako da odgovara potrebama budućih visokokvalificiranih stručnjaka i znanstvenih radnika.

Osobito su zanimljivi naponi koji se u tom pogledu ulažu u Francuskoj. Tamo je već prije desetak godina uočeno da svladavanje znanstvenog, odnosno tehničkog francuskog jezika, u sasvim određenom smislu predstavlja poteškoće za strance koji dolaze u Francusku zbog studija, znanstvenih istraživanja ili zbog specijalističke prakse u industrijskim poduzećima.

Poteškoće se odnose na komuniciranje u okviru određene struke, odnosno znanstvene discipline. Uzrok poteškoćama nije nepoznavanje općeg francuskog jezika, koji su stranci uglavnom svladali prije svog dolaska u Francusku. Konstatirano je također da ni samo poznavanje stručnih termina nekog užega stručnog područja ne zadaje veće zapreke. Poteškoće se većinom odnose na nepoznavanje tako zvanog općeg jezika prirodnih i tehničkih nauka (u daljnjem kontekstu: opći znanstveni, odnosno stručni jezik), tj. na područje koje predstavlja vezu između općeg jezika i specijaliziranog jezika dotične struke.

Veliko značenje te veze, odnosno prijelaznog jezičnog korpusa, donedavna nije bilo jasno uočeno. Tek 1960. godine počela se jedna skupina sastavljena od lingvista, metodičara, kao i stručnjaka iz privrede, baviti tim problemom. Skupina radi u okviru institucije

Centre de Recherche et d'Etude pour la Diffusion du Français de l'École Normale Supérieure de Saint-Cloud (CREDIF), pod vodstvom eminentnog stručnjaka André Phala.

Rezultat njihova višegodišnjeg rada na tom polju ogleda se u djelu *Vocabulaire Général d'Orientation Scientifique*, izdanje CREDIF-Didier, Paris, 1971. U njemu je dan izbor izraza i frazeologije koji predstavljaju zajedničku osnovu izražavanja za sva područja znanosti i tehnike. Izraz *opći* u naslovu djela ima dvojak smisao. Odnosi se na 63,9% riječi koje su uzete iz Osnovnog rječnika francuskog jezika (*Français Fondamental* — 1er et 2e degrés), a koje u isto vrijeme predstavljaju *trunc commun* za specijalne discipline sviju područja znanosti i tehnike.

U naslovu djela upotrijebljen je i izraz *znanstveni* (scientifique), koji znači da je smisao nanizanih riječi i fraza u tom djelu ovisan o znanstvenom kontekstu u kojem se one upotrebljavaju. Njihovo poznavanje je neophodno za studij prirodnih ili tehničkih znanosti na francuskom jeziku.

Zanimljiva je razlika između znanstvenog i tehničkog vokabulara, koju autori napose ističu. Tehnički vokabular pripada pojedinim specijalnostima (specijalnim granama znanosti), kad su one same u pitanju, a pogotovo kad se radi o njihovoj primjeni. Pojedine riječi mogu se ovdje pobliže odrediti u više nivoa dodavanjem drugih riječi. Tako se dobiva uvijek nova semantička cjelina, utoliko specifičnija ukoliko više precizira i sužuje pojam koji predstavlja, npr:

- a) *coefficient* — koeficijent
- b) *coefficient d'absorption* — koeficijent apsorpcije
- c) *coefficient d'absorption totale* — ukupni koeficijent apsorpcije
- d) *coefficient d'absorption totale lineaire* — ukupni linearni koeficijent apsorpcije

Pri tom valja imati na umu da granica ekspanzije leksema nije lingvistička, nego je limitirana s jedne strane mogućnostima ljudskog uma, a s druge strane upotrebom.

Taj *tehnički* vokabular sadržava zapravo terminologiju; imena tijela i proizvoda; aparata i strojeva; instrumenata i alata; nazive operacija pri izvođenju eksperimenata, izvršenje nekih radova itd. Autori ga označuju kao *konkretan*, a to znači da se uvijek odnosi na određenu vrstu *tehnike*.

Poteškoće pri usvajanju tehničkog vokabulara vezane su uglavnom na

memoriranje, a nisu lingvističke prirode.

Opći znanstveni vokabular ne odnosi se na neko posebno područje znanosti, već je zajednički svim znanstvenim disciplinama (trunc commun). On služi za izražavanje osnovnih pojmova koji su podjednako potrebni svim specijalnostima (određivanje mjera, težina, odnosa brzina itd.); za izražavanje intelektualnih operacija koje pretpostavljaju metodski postupak mišljenja (hipoteza, uspostavljanje odnosa, dedukcija, indukcija itd.). Prema tome, to bi na neki način bio vokabular kojim se izražavaju misaoni procesi na području znanosti.

Riječi iz toga općeznanstvenog vokabulara ne daju tako kompletnu i preciznu informaciju kao riječi koje pripadaju tehničkom vokabularu, ali su one apsolutno neophodne kao osnova za znanstveno izražavanje, i to bez obzira na znanost ili vrstu tehnike o kojoj se radi.

Specifičnost pojedine riječi nije konstantna vrijednost, tj. ne ovisi o prirodni riječi, o njezinu smislu ili obliku. Ona bitno ovisi samo o učestalosti i o raznolikosti svoje upotrebe, a ove variraju ovisno o sadržaju, nivou jezika, situaciji, momentu itd. To znači da će stupanj specifičnosti pojedine riječi biti to viši što se ta riječ upotrebljava u većem broju različitih specijalnosti.

Opsežan rad koji je bio potreban da bi se izdalo ovo djelo ilustriraju slijedeći podaci. Čitav je korpus riječi bio podijeljen u tri dijela koji odgovaraju trima fazama rada i trima različitim nivoima jezika. Materijal je razlučen: 1. iz srednjoškolskih udžbenika završnih razreda, i to iz matematike, fizike i prirodnih nauka (1.800.000 riječi); 2) iz fakultetskih udžbenika i priručnika prvog stupnja studija prirodnih znanosti (2 milijuna riječi); 3) iz neuniverzitetskih znanstvenih publikacija: tehničke enciklopedije, znanstvene publikacije, razne publikacije istraživačkih centara i laboratorija i sl. (2 milijuna riječi).

Selekcija vokabulara izvršena je na osnovi frekvencije, razdiobe i disperzije riječi. Eksploatacija tih rezultata sastojala se u prvom redu u određivanju indeksa korisnosti upotrebe pojedine riječi ili pojedinih skupina riječi, imajući na umu njihovu frekvenciju i podjelu.

Uspoređivanje tih indeksa omogućilo je da se izradi lista najpotrebnijih riječi i leksičko-sintaktičkih shema za tehničko i znanstveno izražavanje.

Frekvencija ovdje znači apsolutnu frekvenciju, tj. ukupan broj koji kazuje koliko puta se dotična riječ javila u tekstu.

Razdioba označuje broj publikacija u kojima se određena riječ pojavljuje (maksimum 24), bez obzira na specijalnost publikacije

Disperzija se razlikuje od razdiobe utoliko što su u njoj zastupane pojedine specijalnosti kao npr. algebra, geometrija; fizika, kemija; biologija, geologija.

Po pravilu, razdioba i disperzija proporcionalno variraju, a u nekim se slučajevima mogu čak i preklapati.

Usporedba frekvencije i razdiobe zanimljiva je zbog toga što omogućuje izbor, koji u semantičkom smislu karakterizira V.G.O.S. u odnosu prema općem jezičnom rječniku s jedne strane i specijaliziranim rječnicima s druge strane. Ta usporedba, naravno, opet ovisi o području koje se obrađuje i o nivou jezika.

Treba napomenuti da riječi koje pripadaju »apstraktnom« rječniku, tj. takve koje se upotrebljavaju u biranom jeziku, imaju relativno malu frekvenciju i razdiobu po tekstovima tako da nije bilo razloga da se unesu u V.G.O.S. jer se mogu smatrati fenomenima stila.

U znanstvenom je jeziku mnogo teže nego u »općem« odvojiti ono što pripada leksici od onoga što se odnosi na sintaksu. Tako npr. riječ *la construction* znači *gradnja*, a *la construction en cours* znači *u gradnji*.

U obazloženje kriterija kojima su se povodili pri sastavljanju V.G.O.S.-a, autori unose pojam semantičke jedinice. Pod time se razumijeva skupina od dviju ili više riječi, koje zajedno u jednom određenom poretku imaju i određeno značenje, neovisno o značenju svake pojedine riječi.

Te semantičke jedinice mogu se podijeliti u tri kategorije: a) *Leksičko-sintaktičke*. Prema klasičnoj gramatici to su izrazi s prilogom, prijedlogom i veznikom. Kako su oni postali dio leksike, većina ih se nalazi u rječnicima (npr. *en fonction de — u ulozi, u funkciji...*). Budući da struktura govora uopće velikim dijelom počiva na takvim leksičko-sintaktičkim jedinicama, razumljivo je da one služe i kao instrumenti znanstvene misli. Njihovo zadiranje i u područje sintakse i u područje leksike dokazuje osnovnu interferenciju tih dvaju područja. Iz toga proizlazi i spoznaja da se sintaksa ne bi mogla poučavati bez osvrta na semantički sadržaj.

b) *Glagolske jedinice*. One označuju skup riječi koje izražavaju jednu misao, a imaju ulogu glagola. One se u velikoj mjeri nalaze u znanstvenom jeziku iz područja prirodnih nauka, administracije, prava, žurnalistike, itd., gdje imaju prednost pred jednostavnim glagolima (npr. *faire savoir, effectuer un prélèvement* umjesto *prélever* — obavijestiti; *exécuter* umjesto *unaprijed isplatiti*).

c) *Imenske jedinice* su skupine riječi kojih je semantička jezgra imenica. Tim složenicama obiluje znanstveni i tehnički jezik. Elementi složenica ne mogu se odvojiti jer je njihova grupacija bitna za izražavanje pojma ili za označavanje predmeta (npr. *acier à haute résistance* — visoko otporan čelik).

Što se tiče same klasifikacije vokabulara, tu, kako ističu autori, postoje različiti kriteriji. Ako se riječi grupiraju prema interesnim područjima, razlikujemo: a) vokabular koji služi označavanju, tj. *statički* vokabular; njime se označavaju boje, brojevi, oblici, nazivi pojedinih predmeta itd.; b) radni ili *dinamički* vokabular, koji se sastoji od riječi koje same izražavaju misao ili radnju (djelovanje čovjeka na prirodu ili djelovanje prirode unutar nje same, kao npr. *combiner, se développer, préciser; calcul; hypothèse; réaction* — staviti (spojiti), razvijati se, precizirati; račun; pretpostavka; reakcija); c) vokabular gramatičkih elemenata, koji ima sintaktičku ili parasintaktičku funkciju u rečenici; napose su zanimljive leksičko-sintaktičke konstrukcije s logičkim značenjem, kao *alors que, par rapport à, etc.* — dakle, u odnosu prema, itd.

No od te klasifikacije funkcionalnija je klasifikacija prema harmoničkim ili kontrastivnim serijama. Te se serije temelje isključivo na odnosima značenja riječi ili pak na značenju i na gradnji riječi u isto vrijeme.

Klasifikacija gramatičkih elemenata po serijama može biti formalna ili pojmovna. *Formalna*, koja nije tako zanimljiva, temelji se na načinu tvorbe gramatičkih elemenata. Ona se može primijeniti samo na složene leksičko-sintaktičke konstrukcije, a nikako na jednostavne riječi. *Pojmovna* se klasifikacija temelji na pojmovima ili logičkim kategorijama koje odgovaraju različitim gramatičkim elementima, a služe za izražavanje uzroka i posljedice; pretpostavke i zaključka; suprotnosti i ograničenja; vremena; količine i mjere; smještaja i odnosa.

Analogne kategorije trebalo bi izraditi i za druge pojmove, kao što su: cilj; izbor; uvjet; stanje; sredstvo itd., da bi se postigla sistematizacija odnosa u znanstvenom jeziku, koja bi bila neka vrsta sinteze tih pojedinačnih klasifikacija. Međutim, takve klasifikacije ne smiju biti krute ni zatvorene jer često puta jedan gramatički element pokriva različite kategorije, pa se, prema tome, može naći i u nekoliko klasifikacija. Tako npr. *à partir de? autour de? près de, — od? oko, okolo? kod, oko* itd. mogu se jednako upotrijebiti u kontekstu prostora kao i u kontekstu vremena, mogu se odnositi isto tako na apstraktne kao i na konkretne pojmove a da se njihovo značenje uopće ne promijeni.

Istraživanje sintakse znanstvenog jezika nije bilo svrha autora. Na tome sada radi druga skupina znanstvenih radnika *CREDIF*-a pod vodstvom J. L. Descamps, što, naravno, ne znači da postoje oštre granice između leksike i sintakse.

Misao koja proizlazi iz čitavog djela formulirana je na kraju rasprave u konstataciji da s gramatičkog stanovišta, a još više sa sintaktičkog, znanstveno-tehnički jezik upotrebljava sredstva općeg jezika, ali uz određenu selekciju i novu gradaciju izražajnih sredstava, koja mu teorijski stoje na raspolaganju.

M. Hercezi-Skalicki

LITERATURA

- Le Français dans le Monde*, Decembre 1968, p. 7—30
L'initiation des Etudiants et Chercheurs Etrangers à la Langue Scientifique et Technique (3e Stage D'information, Saint-Cloud — 10—13 Mai 1965)
 »Les Langues de Spécialité, Analyse Linguistique et Recherche Pédagogique», *Actes du Stage de Saint-Cloud*, 23—30 Novembre 1967 AIDELA 1970.
Vocabulaire Général d'Orientation Scientifique, Credif/Didier, Paris 1971.

Carmen Milačić:

Lecture italiane

Visoka škola za vanjsku trgovinu, Zagreb 1972, 235. str.

Ovaj je priručnik sastavljen prema programu nastave talijanskog jezika na Visokoj školi za vanjsku trgovinu u Zagrebu. S obzirom na to da studenti uglavnom ne dolaze u tu školu sa sistematskom pripremom talijanskog jezika, jer se u srednjim školama još ne uči dovoljno, a interes i potreba uče-

nja talijanskog jezika u trgovinskoj praksi sigurno su veliki, morao je nastavnik ovog jezika izraditi svoj udžbenik da bi zadovoljio zahtjeve nastavnog programa, ali u isto vrijeme imajući na umu da je u prvoj fazi učenja potrebno studentu pružiti određeno sistematsko poznavanje normativne gramatike, na vrlo sintetičan i aplikativan način.

Priručnik po svojoj kompoziciji i sadržaju pokriva s uspjehom u cjelini trogodišnji nastavni program, a sadržava i te kako dovoljno materijala za četiri godine studija, ako se uzme u obzir da se nastavnik još služi odličnim udžbenikom profesora Luppija »Corrispondenza commerciale«, jer ovaj priručnik, o kojem je riječ, ne obuhvaća i trgovačko dopisivanje.

Priručnik se sastoji od četiri dijela: u prvom dijelu pod naslovom Testi e conversazioni ima tridesetak vježbi s temom i vokabularom ambijenata u kojima se svakodnevno krećemo, i ti su tekstovi većinom ekonomsko-komercijalnog karaktera tako da se studenti odmah upućuju na poznavanje najčešćih termina iz te oblasti.

Drugi dio sadržava tekstove koji postupno uvode u poznavanje trgovačkih institucija i tehnike poslovanja. Na kraju ovog poglavlja dodani su poslovni razgovori u kojima je na temu dolaska jednog trgovačkog predstavnika iz Italije obuhvaćena gotovo sva važnija problematika plasmana robe na inozemno tržište sa svim poslovima i pojedinostima koje ta problematika obuhvaća. Razgovori su veoma dobro sastavljeni, živi su, aktualni, uvjerljivi. Treći i četvrti dio obuhvaćaju uglavnom ekonomski aspekt Jugoslavije i Italije, te njihove međusobne ekonomske odnose. Pored tekstova informativnog karaktera, ne samo ekonomskog nego i društveno-političkog značaja, napose u zadnjem poglavlju pod nazivom L'ITALIA, uvršten je i niz zanimljivih tekstova pomoću kojih student može bolje upoznati zemlju čiji jezik uči, a to, mislim, i jest jedan od zadataka nastave stranog jezika.

U prvom i zadnjem dijelu ovog priručnika ima i tekstova kulturno-povijesnog značaja, što također mislim da je dobro upravo za studente ekonomije, odnosno vanjske trgovine.

Autor je nastojao i svaki tekst ili dijalog staviti i u službu jezika, pa je gramatička obrada teksta provedena sve do kraja knjige, što je također vr-

lo korisno. Autor je napose nastojao unijeti osobine talijanske sintakse koja strancu uvijek predstavlja poteškoće, pa je u tom smislu i posvetio veliku pažnju brojnim vježbama, osobito prijevodima na talijanski, gramatičkim zadacima, govornim vježbama-dijalogima, vodeći uvijek brigu o gramatičkoj progresiji.

Mislim da je ovaj priručnik značajan korak naprijed u složenoj problematici udžbenika za nastavu talijanskog jezika na visokim školama. Mislim također da bi ovaj rad po svojoj kompoziciji i razradi mogao biti koristan i poslužiti kao uzorak udžbenika i talijanskim ekonomsko-komercijalnim školama.

Vito Morpurgo

Bibliografija

Suvremena lingvistika. Izdaju: Zagrebački lingvistički krug Hrvatskog filološkog društva, Institut za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Školska knjiga, Zagreb. Broj 5—6, 1972, str. 1—96. Urednici: Rudolf Filipović, Božidar Finka, Radoslav Katičić (glavni i odgovorni urednik). Sadržaj: Riječ čitaocima; **Clanci i rasprave:** Radoslav Katičić: Identitet jezika; Božidar Finka: Čakavske stilističke studije; Željko Bujas: Kompjutersko-leksikografski pristup kompiliranju hrvatske sinonimije; Pavao Tekavčić: Sequenze omofone nella formazione della parole; Terry Merz: O morfolojiji ruskog glagola; Vladimir Rehák: Sintaktička klasifikacija u hrvatskom jeziku; **Iz lingvističke radionice:** Paulina Rocha Schmidtbauer: Pokušaj opisa imeničke deklinacije hrvatskog jezika; Dubravko Škiljan: Domet stvaralačkog u jeziku; Jasna Melviger: Rečenica sa redukcijom predikata i rečenica s ekspresivnom pauzom u delima savremenih prozih pisaca; **Iz svjetske lingvistike:** Milka Jauk-Pinhak: Stara indijska lingvistička teorija; **Ocjene i prikazi:** Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika (D. Malić); D. Brozović, Standardni jezik (V. Zečević); Milan Moguš, Fonološki razvoj hrvatskog jezika (B. Finka); R. Katičić A Contribution to the General Theory of Comparative Linguistics (M. Križman); **Kronika; Bibliografija.**

Živi jezici, časopis za strane jezike i književnost. Izdaje Društvo za strane jezike i književnost SR Srbije, Beograd. Knjiga XII — XIII, br. 1—4, 1970 — 1971, str. 1—141. Uređuje urednički odbor. Odgovorni urednik: Ljubomir Mihailović. Sadržaj: Dr Boris Markov: Moskovski izgovor i norme savremenog ruskog književnog jezika; Jelka Matijašević: Neki ruski tvorbeni tipovi i njihovi srpskohrvatski ekvivalenti; Živka Mihailović: *De ili par* — Prilog proučavanja pasiva kod francuskih glagola; Sylvia Wallace Holton: The Contemporary and the Traditional — Two Theories of Teaching Grammar; Dr Leonardo Spalatin: Gramatika za stranece; Dr Olga Mišeska-Tomić: Prevođenje engleskog člana na srpskohrvatski jezik; Dušanka Hadži-Jovančić: Jedan pokušaj rada sa programiranim tekstom na času engleskog jezika; Bogdan Terzić: Odnos sinhronije i dijahronije u nastavi ruskog jezika na našim univerzitetima; Dr Dragoslava Perišić: Shvatanje umetnosti kod E. T. A. Hofmana; Dr Ljubomir Mihailović: Sosirova lingvistika. Osvrti, beleške, prikazi, Hronika.

ELTI — English Language Teaching Information. Izdaje: Društvo za strane

jezike i književnosti SR Srbije — Gradska sekcija za engleski jezik — Beograd. Uređuje: Redakcioni odbor. Odgovorni urednik: Radmila Đorđević.

Vol. III br. 1, februar 1973. Sadržaj: **Metodika:** Dušanka Hadži-Jovančić, M. A., What Programmed Teaching Really Is; **Metodologija:** Miodrag Jankovljević, On Presenting One Aspect of the Passive Voice; **Prikazi;** Aktuelne Informacije.

Vol. III br. 2, april 1973. Sadržaj: **Metodika:** Vidoslava Janković, Poetry and English Language Teaching; Dušanka Hadži-Jovančić, M. A., What Programmed Teaching Really Is; **Prikazi knjiga;** **Stručne informacije;** **Nastava stranih jezika u drugim zemljama.**

Vol. III br. 3, juni 1973. Sadržaj: **Metodika:** Patrick Early, Foreign Language Aptitude; **Metodologija:** Magde Tomašević, A Lesson with Advanced Students; Mr. Ljiljana Matijašević: Jedan čas utvrđivanja u laboratoriji; **Nova iskustva:** Vida E. Marković, Ka progresivnoj nastavi na univerzitetu; **Prikazi knjiga;** **Stručne informacije;** **Aktuelne informacije.**

M. F.

Podaci o autorima

Dr Ivana Batušić, viši predavač, Filozofski fakultet, Zagreb — Mr Jasna Bilinić, profesor, Pedagoška akademija, Zagreb — Mr Davorka Celmić, savjetnik, Zavod za unapređivanje stručnog obrazovanja SRH, Zagreb — Nada Cesar, profesor, osnovna škola »Ivan Filipović«, Zagreb — Jean-Philippe Durand, Francuski kulturni centar, Ljubljana — Marka Filipović, asistent, Filozofski fakultet, Zagreb — Dr Rudolf Filipović, sveuč. profesor, Filozofski fakultet, Zagreb — Annie Govys-Tonković, profesor, Društvo Jugoslavija-Francuska, Zagreb — Marelja Hercezi-Skalički, profesor, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb — Dr Josip Jernej, sveuč. profesor, Filozofski fakultet, Zagreb — David Jolty, lektor, Filozofski fakultet, Zagreb — Mirjana Jurčić, stručni urednik, »Školska knjiga«, Zagreb — Dr Damir Kalogjera, docent, Filozofski fakultet, Zagreb — Mr Stanka Kranjčević, stručni savjetnik Instituta za strane jezike NSGZ — W. R. Lee, urednik, English Language Teaching, London — Betty L. Littell, profesor, Međunarodna srednja škola, Beograd — Dunja Lončar, profesor, Gimnazija, Nova Gradiška — Dott. Vito Morpurgo, lektor, Filozofski fakultet, Zagreb — Zlatko Muhvić, savjetnik, Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH, Zagreb — Ilonka Plačko, nastavnica, osnovna škola »Božena Plazzeriano«, Varaždin — Horst Raabe, Institut für deutsche Sprache, Mannheim — Dr Miho Skjarov, docent, Filozofski fakultet, Zagreb — Ivan Sović, Pedagoška akademija, Zagreb — Ljubica Sprajcer, profesor, Škola za zanatstvo i obrt, Zagreb — Ljerka Tomljenović-Biškupić, predavač, Filozofski fakultet, Zagreb — M. Trivanović, direktor Centra za strane jezike Radničkog sveučilišta »Moša Pijade«, Zagreb —